

НАПРЯМ 8. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОКУРАТУРИ СЕРЕД ГІЛОК ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ЇЇ РОЛІ В МЕХАНІЗМІ ДЕРЖАВИ

ГОЛУБОВ А. Є.

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
експерт з правових питань*

*Всеукраїнська Фундація «Захист Прав Дітей»
м. Київ, Україна*

Шляхом внесення у 2016 році змін до Конституції України (щодо правосуддя) законодавець істотно трансформував зміст та структуру судової системи країни та систему судових органів. Але внаслідок цих законодавчих ініціатив зазнали суттєвої зміни функції, а також, як свідчить аналіз структури Конституції України (розділ VIII), і статус органів, які мають безпосереднє відношення до сфери правосуддя – прокуратури та адвокатури.

Як вважається, цими змінами законодавець привів систему органів державної влади України у відповідність до змісту ст. 6 Конституції України, яка прямо передбачає, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Тобто, в державі не може бути органів інших форм влади, ніж органи законодавчої, виконавчої та судової влади. Таким чином, тепер є всі підстави вказати на те, що органи прокуратури та адвокатура – це органи судової гілки влади. А їх основне призначення – діяльність у сфері судочинства, а точніше правосуддя та пов'язаних із ним видах правозастосовної діяльності.

Особливої уваги та аналізу потребує питання місця серед гілок державної влади та ролі в механізмі держави прокуратури, враховуючи значення та обсяг виконуваних функцій (ст. 131-1 Конституції України). Адже щодо неї тривалий час існувала точка зору, що органи прокуратури займають особливе місце в системі державної влади України, адже вони не відносяться ні до якої гілки влади [1, с. 7]. Така позиція явно суперечила не тільки теорії поділу влади, а й власне положенням ст. 6

Конституції України, що фактично було законодавчою колізією. А наявність в Конституції України розділу VII «Прокуратура» можна трактувати як данину радянським традиціям державного будівництва, які вимагали існування в складі механізму держави всеохоплюючого органу фактично з необмеженими контрольно-наглядовими повноваженнями та функціями. Зокрема відмічено, що функція загального нагляду виникла за недемократичного режиму, в державі з централізованим управлінням і за відсутності системи поділу влади [2, с. 116]. Тобто, як за часів УРСР, так і за часів перших двох десятиріч розбудови України як демократичної правової держави, місце прокуратури та її роль визначалися, по-перше, переважно виходячи із міркувань забезпечення інтересів держави в існуванні органу нагляду, який не перебуває під контролем жодної з гілок влади, окрім фактично глави держави, по-друге, з урахуванням історичних та правових традицій організації системи органів влади в країні з низьким пріоритетом загально визнаних демократичних цінностей, зокрема таких, як права людини, верховенство права, поділ влади, законність.

Отже шляхом доповнення Конституції України у вигляді ст. 131-1, законодавцем по-новому визначено функції прокуратури, а її місце в системі органів влади слід з часу ухвалення цих змін до Основного Закону вважати таким, що належить до органів судової влади. Хоча в юридичній науці існують позиції, що прокуратура в силу покладених на неї Конституцією та законами України функцій і повноважень належить до виконавчої гілки влади, оскільки забезпечує виконавчу функцію влади у сфері кримінальної юстиції [2, с. 116]. Проте, враховуючи, що зараз її основна діяльність фактично має відбуватися лише у сфері правосуддя, а також беручи до уваги необхідність забезпечення незалежності та об'єктивності цього органу та прокурорів як виконавців її функцій, потребу у створення умов для однакової віддаленості їх від органів законодавчої та виконавчої влади та незалежності, то висновок щодо місця органів прокуратури серед гілок влади може бути тільки один: прокуратура є орган судової влади. Зокрема цей висновок ставить на порядок денний питання про опрацювання схожих за організаційно-правовими формами на механізм формування суддівського корпусу таких же форм побудови корпусу прокурорів, забезпечення їх дійсної процесуальної незалежності та об'єктивності, посилення ролі прокурорського самоврядування та ряд інших.

У свою чергу, з приводу питання ролі прокуратури у механізмі держави, то аналіз змісту її функцій, які віднаходять свою реалізацію в діяльності цього державного органу, засвідчує, що саме завдяки його функціонуванню зараз у переважному ступені, ніж до цього часу,

з'являється можливість забезпечити найбільш повну реалізацію положень ст. 1 КК України (правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань), ст. 2 КПК України (захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень). Це відбувається за рахунок того, що реалізація прокуратурою її функцій, визначених у ст. 131-1 Конституції України, будучи значно глибше пов'язаною із вказаними положеннями КК та КПК України, спрямовується на виконання мети її діяльності, якою, згідно ст. 1 Закону України «Про прокуратуру», є захист прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави.

Таким чином, відмічаємо, що нове формулювання змісту функції прокуратури у Конституції України насамперед засвідчує поглиблення дії демократичних засад, зокрема таких, як верховенство права, принцип поділу влади, законності. Це має наслідком, що законодавцем нарешті чітко визначено місце прокуратури серед гілок державної влади шляхом віднесення її до органів судової влади. Такий крок не тільки привів у відповідність до засади поділу влади всю систему органів держави, а, що, на погляд автора є найбільш важливим, поступово забезпечує подальше посилення незалежності прокуратури від органів виконавчої та законодавчої влади. Вважаємо, що наступним кроком буде внесення змін у порядок формування органів прокуратури, призначення прокурорів та Генерального прокурора за зразком формування органів судової влади та призначення суддів.

Також за рахунок оновлення змісту виконуваних прокуратурою функцій змінено і роль цього органу в механізмі держави, що вказує на посилення загально соціальної спрямованості нашої держави та її органів, які діють в інтересах всього суспільства. Але при цьому зауважимо, що оскільки суспільство складається з окремих індивідів, то і наша держава, дбаючи про суспільний інтерес, не меншу увагу приділяє захисту прав, свобод та законних інтересів окремої людини, яка, відповідно до ст. 3 Конституції України, визнається найвищою соціальною цінністю в країні. І такий дуалістичний підхід має бути реалізований в змісті діяльності органів прокуратури та прокурорів під час виконання ними їх функцій. Це виступатиме відображенням тих завдань, які забезпечуються цим правоохоронним органом та його посадовими особами на виконання приписів ст. 3, 19 Конституції України, ст. 1 КК України, ст. 2 КПК України, ст. 1 Закону України «Про прокуратуру».

Однак, внесення у 2016 році змін до Конституції України (щодо правосуддя), які істотно, на думку автора, вплинули на визначення місця

прокуратури серед гілок державної влади та її роль в механізмі держави, ще потребує свого більш детального і глибокого науково-теоретичного обговорення та опрацювання належних шляхів практичної реалізації цих змін, у тому числі «за зразком європейських стандартів стосовно функціонування органів (служби) публічного обвинувачення у демократичному суспільстві, керованому верховенством права» [3].

Список літератури:

1. Прокурорський нагляд в Україні: Підручник / МВС України, Луган. акад. внутр. справ ім. 10-річчя незалежності України; [За ред. проф. Е. О. Дідоренка]. Луганськ, 2004. 424 с.
2. Бенч Н. В. Прокуратура в державному механізмі: порівняльний аналіз України та країн Європейського Союзу. Судова апеляція. 2015. № 1. С. 104-116.
3. Пояснювальна записка до проекту Закону про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) від 26.01.2016. URL. <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=57209&pf35401=373303> (дата звернення 20.06.2018).

**Запорізька міська громадська
організація «Істина»**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ
ВІДНОСИН: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ТА ВИМОГИ СЬОГОДЕННЯ»**

27–28 липня 2018 р.

м. Запоріжжя

УДК 342(063)
П 68

П 68 Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 27–28 липня 2018 року. – Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2018. – 112 с.

У матеріалах представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення», яка була організована Запорізькою міською громадською організацією «Істина» 27–28 липня 2018 року в м. Запоріжжі.

УДК 342(063)